

PRZEZWISKO (414) *sb n*

przewisko (412), **przeźwisko** (2); przewisko : przeźwisko *RejZwierc* (25:2).

e oraz o jasne (w tym w e 1 r. błędne znakowanie).

sg *N* przewisko (78). ◇ *G* przewiska (41). ◇ *A* przewisko (55). ◇ *I* przewiskiem (96); -em (13), -em (3), -(e)m (80); -em : -em *MurzNT* (2:3). ◇ *L* przewisku (5). ◇ *pl N* przewiska (35). ◇ *G* przewisk (19). ◇ *D* przewiskām (3). ◇ *A* przewiska (45). ◇ *I* przewiski (27), przewiskami (5); -ami *StryjKron* (2), *ReszList*; -i : -ami *KrowObr* (3:2). ◇ *L* przewiskách (5); -ách (4), -ach (1) *Leop*.

Sł stp, Cn notuje, Linde XVII – XVIII w.

1. *Nazwa; nomen Vulg, PolAnt, Modrz, Cn; vocabulum Vulg, JanStat, Cn; appellatio Modrz, Cn; vocamen Cn* (356) : [kacerze] chcąc wrzeczy być doskonałym i więcyi czynić niż pan rozkazał/ wynaleźli iedną rzecz/ na imię rozmaite Reguły/ różne łtroiēm/ łprawą/ łpołóbēm/ przēzwiskięm/ i zácnością *MurzNT* 108v; *KromRozm III* O6v; *GroicPorz* C4v; *KrowObr* A4; Boć y kámieñ y drewno gdy ie pozłóćimy/ Połpolicie łláchetnym kázde názowiemy. Ale rozne przewisko á rozna łftotá *RejWiz* 101; *BibRadz I* 313d *marg*, 481; *BielKron* 266; (ábowieñ ták łię ten Bog obrotny odmienia/ iż niekiedy bywa w Perłonách/ poniekad zálę Perłony w nim) A tym nic inłzego Kálwin nie czyni/ iedno co Sofiłtowie z Antykryłtem czynią/ odmieniłszy thylko łamy przewiská. *GrzegRóżn* 12, G3; v człowieká teź inálkzy żółádek niż v łwinie/ ále przedłę iednakiego przewiská. *SienLek* 95v, 142 [2 r.], S[ss], T[tt]; *RejAp* 37v; Y wierzę że áni Plato/ áni Ariłtoteles/ brzydiliby łie byli tym zacnym przewiskiem [dworzánin]/ bo tho znác iálnie/ iż czynili te rzeczy/ ktore doskonałemu dworzáninowi należą *Górndworz* Kk5, Kk4v; W Polłzce zásię miárá inłza/ y przewiská łą inłzé. W Polłzce iełt Lan/ á w Mázowłzu Włóká. W Polłzce Pręt/ á w Mázowłzu Mórg. *GrzepGeom* K4; *RejPos* 201v; *RejPosWiecz*³ [97]; Ale iáko náłtálá rozność wymyłnych pokármow y z dziwnemi przewiski/ tákze teź náłtály y dziwne wrzody/ y z dziwnemi przewiski/ czo ich pirwey łłychác nie bywáło. *RejZwierc* 60, 57v, 60 [2 r.], 131, Aaa3v; *BudNT* Hhv; Bo y łáme przewiská podawáią mi do tego drogę/ ábych Kánonikámi zwał tych/ ktorziby łię w kanoniech/ to iełt/ w náukách Bibliey naywięcey ćwiczłyi *ModrzBaz* 131, 4 [2 r.], 4v, 132, 133 [2 r.], 133v [3 r.]; *KlonŻal* A4v *marg*; *SarnStat* 101.

przewisko czego (20): A łtąd łię tu okázuię/ iż tho pzrezwisko [!] Biłkup/ nieiełt przewisko dołtoieñłtwá/ ále przewisko pracey *KrowObr* 4v; *BibRadz I* 306b *marg*; Ale iż przewiská Członkow/ Niemieckim ięzykiem łą opifáne [...] małz tego wyłózenie niżej wypifáne [...] podług Obiecadłá. *SienLek* 34v, 194; *RejAp* 181; Ręczniki łzerokie iż do nas ze Włoch przyniełiono/ zaráz teź y przewisko ich s nimi przyłzłó/ bo ie Thowágliámi zowiemy *Górndworz* F6v; *RejPosWiecz*³ 96v, [97]; (*marg*) Małżeñłtwá przewiská. (–) Małżeñłtwo dla tego po Łáćinie zowá *Matrimonium*, iż Niewiáłtá nawięcey przeto zá Mąż iść ma/ áby mátką byłá *KuczKat* 250; Lecź iż łie mieniá czálfy y przewiská rzeczy/ Tákze to łłowo Koráb iuz ná máłey pieczy. *RejZwierc* [282]; *WujJud* 136v; *BudBib Esth* 9/26; Wrzędy y łáme przewiská tákich beneficij/ ktorych nikt dobrze okrom łudzi wczonych łprawowác niemoże/ łtoią zá włzytki przywileie. *ModrzBaz* 133, 131v; Ale náłz Pan [tj. *król Stefan Batory*] [...] Ziól/ kámienia/ drzew/ krułzców/ y rzeczy do lékarłtw [...] przewiská/ j włáłności ták wmię/ iż międy námi/ cołmy tego profesłią czynić powinni/ o tákiego trudno *Oczko* A3v; *OrzJan* 115;

Przezwiłká powinowátości łtopniów. SWIEKIER, łocer: żóny méy Oyćiec. *SarnStat* 599; [*KuczbKat* 106, 250]. Cf *W połączeniu z etymologią nazwy*, »przezwać od przezwiska«.

przezwisko czemu (1): [opisałem ziola] miánuiąc ié po Polłku/ po Láciiie y po Niemiecku: á wšelkiéy mowy imię albo przezwiłko żiołowi/ ielt podług porządku obiecádłowego. *SienLek* a4v.

przezwisko czyje [w tym: *G sb i pron* (13), *pron poss* (5), *ai* (3)] (21): O nieboze kotku lichi Trzebali tobie tey pichi [...] Czudzim [tj. *należącym do lwa*] łie przezwiłkiem chlubiłs Tim łwe niedołatki gubiłs Anocz to nicz niepomozé Przedłies ti kotkiem nieboze *RejRozm* 394; *MurzNT* 8v; [*papież*] wšyłtki przezwiłká Duchá łwiętego pokorne podeptał y zárzućił/ á PAPA nowe y pyłzne łobie przezwiłko wymyłłił. *KrowObr* 7v; *RejWiz* 148; *RejPos* 210, 346 *marg*; *RejZwierc* Bbbv; *WujJud* 116; wiele żiem/ zbywłzy obywatelów łwych/ przez głod/ przez mor/ y woynę/ łtráciły pirwłze przezwiłko łwe y pánowánia łpołob *ModrzBaz* 105v, 3 [2 r.], 34, 132, 133; *StryjKron* 46; *LatHar* 509; *WujNT* 444, 845; Káżde rzemięłło ma łwoie zwyczáie Y łwe przezwiłká/ náwet y hułłáie Swe łzpruchy máią *KlonFlis* F, Fv; [*Szalyonecz tho łą łłowa, gdzie my o przełwiłkach bołkich mowimý: yzebiłmý tceze tham włánołcz bołky naturý mýelý przypułczacz ArgWyłład* 38/32; *BazHist* 59v]. Cf »pod przezwiskiem«.

Z nazwą w N [w tym: *sb* (20), *sb + ai* (1)] (21): zálz niewidżiłz iakié to haniebne przezwiłko heretik? *MurzHist* M4v; *MurzNT Matth* 27/33; Powiedz mi? Dla ktorey przytżyny łobie/ to przezwiłko nowe/ PAPA/ wymyłłił? ielłi dla pychy/ tżyli dla pokory? *KrowObr* 7v; ná potżátku gdy łie kołciół krzełciłjáńłki zátżął mnożýć/ niełlychać było nic othým przezwiłku Młza. *KrowObr* 195, 4v, 6, 6v, 7 [3 r.], 7v, 195; *Leop Deut* 25/10; *BibRadz* I 98d *marg*, 218v; *RejAp* 106; *GórnDworz* Kkv, Kk4v; *GrzepGeom* D2v; Boć to łámo przezwiłko łłáchćic závżdy ten dekret ná cię feruie/ ábył łie záchował iáko łłáchćic/ áby cie nikt ni w cżým winowác áni cie nietrefnie z iákich przypadków łtrophowác nie mogł. *RejZwierc* 51v; *ZapKołcier* 1581/47v.

Z nazwą w G [w tym: *sb* (2), *sb + ai* (2)] (4): z ktorego theż Krzymá/ iż wżięte ielt Imię Chriłtułowe/ w tym wátpić żaden niemoże. Abowiem [...] niepochođzić z tąđ przezwiłko Bierzmowánia albo potwierdzenia *KuczbKat* 155; A przedłię łą ktorzi tákie łzaleńłtwo zdołią przezwiłkiem męłtwá: zowác ony mężnymi/ y wielkiego łercá ludżmi/ ktorzi łię łwey ábo przyiációł łwoich krzywdy nátychmiałł młzczą. *ModrzBaz* 80v; Nie dáwnych czáłow byłá Kokołza woyná/ ále iż *disciplina* ielłce byłá nie zginęłá/ nie brano gwałtem ludżiom tylko kokołzy/ y łtąd przezwiłko Kokołzey woyny vrołło. *GórnRozm* M, M *marg*.

W połączeniu z przymiotnikiem od nazwy (6): To przezwiłko pańłkié/ wedle náłzyi mowy/ Nazarańki/ Ewangeliłtowie łwięći/ czałęm nazereus, czałęm nazareus/ czałęm nazareus wiłłáwiał *MurzNT* 8v; *KromRozm III* N7v; *RejAp* 22; *KuczbKat* 160; w którój [*przymówce*] łą ći/ ktorzy bronią łwoią/ y zwycięztwy łwémi/ nie łtáraią łie o pożytek połpólnego dobrá krzełciłjáńłkiégo/ [...] y ktorzy to przezwiłko Chriłtianiłsimi/ ná vpadek krzełciłjáńłtwá/ y ná zgubę imięnia Kryłtułowego obráćią *OrzJan* 95; *SkarKaz* Ooooo.

W połączeniu z przymiotnikiem od nazwy etnicznej (3): *SienLek* 35; TRoiáki Rzeczypołpolitey łpołob opiłuią Filozophowie [...] á te włżytkie przezwiłká łą Greckie/ to ielt/ *Monarchia*, *Oligarchia*, *Politia*. *ModrzBaz* 3; *SarnStat* 348.

W połączeniu z etymologią nazwy [w tym: od kogo, od czego (9), wedle czego (3), skąd (3), czego (2), z czego (1)] (18): bowiem kto go [kamień bezaar] wypije iednę dragmę/ thedy gałi koždy iad/ [...] Włzelka rzecz taka która wybawia od iakieykolwie niemoczy, bywa rzeczona Bezaar te⁸⁰ kamienia przezwiłkiem. *FalZioł* IV 49b, IV 56c; *RejZwierc* Aaa; [Grekowie miewali] młodź fwego ćwiczenia bårzo prędką ku pomocy wielkiej łobie/ które zwáli rozmáitemi przezwiłki/ kázde z ołobná od fwey dziełności. *BielSpr* 11. Cf »przezwiszko brać«, »dać przezwiszko«, »mie(wa)ć przezwiszko«.

Z użyciem wyrazów o sensie przeciwstawnym (1): kázdy rzecz chwali y gáni wedle fwego zdánia pokrywáiąc zówdy przywárę/ płałzczem cnothy: á cnothę/ płałzczem iákiey nietrefney łtuki: y krzcząc zło dobrem/ á dobre złem [...] przezwiłkiem *Górndworz* D.

W połączeniu z określeniem języka (2): Włzakże prawdziwy marmor y nalepfzy ktori iest zielony. Abowiem ztąd wziął przezwiłko Marmo po grecku/ czo łie wykłáda po łacinie zielony *FalZioł* IV 56c; *GrzepGeom* D2v.

W przeciwstawieniu: »przezwiszko ... skutek« (1): Coż rozumiesz iefli łie tá fregość łciągnie nád tymi ktorzy go byli iefłcze práwie nie poználi. Coż my rzeczemy niedołzli Krześciáni/ ktorzy łie tylko przezwiłkiem á máłó łkutkiem możemy zwác Krześciány *RejPos* 29.

W charakterystycznych połączeniach: przezwiszko cudze, dziwne (9), fałszywe, harde, krześcijsńskie, nadobne (2), namniej nieprzystojne, (nie)cudne (3), nowe (3), pirwsze, pogańskie, pospolite (2), pyszne (4), rozkoszne, stare, (staro)dawne (2), zacne (2).

Zwroty: »przezwiszko brać (a. wziąć); przezwiszko wzięte« = *nomen assumere* *Modrz* [w tym: skąd (1)] [szyk zmienny] (5;1): *FalZioł* IV 56c; *KrowObr* 9v; pierwfze zákázienie z zápalenia wilgości przychodzi/ s kąd krew názbyt rumienieie/ zową ią Łátinowie Cholera, od Grékow biorąc przezwiłko. *SienLek* Vuu2v; *ModrzBaz* 105v; *JanNKar* B4v; A te przezwiłká [związane z flisactwem] od Niemcow łą wzięte/ A w Polłkich flifow porzádek przyięte. *KlonFlis* Fv.

»dać (a. przyda(wa)ć) przezwiszko« [w tym: wedle czego (2), od czego (1), z czego (1), skąd (1)] = *imponere vocabulum, vocari nomen* *Vulg*; *nomine appellari, nomen imponere* *Modrz* [szyk zmienny] (20): A łą ludzie tego łwiátá [kardynałowie, ardziakoni, prowincjałowie, kapelani] [...] Kthorych Pan Kryłthus nigdy do kościołá nie wezwał/ áleście ie wzięli y przezwiłká im dáli pogańłkie *KrowObr* 36v, 7 [3 r.], 18v [2 r.], 254; Ták Celum Empireum/ tám tę łwiátłóść zową. Co łie to nam wykłáda/ iź niebo ognifte/ [...] Gdyż pirrá łáćinnicy ogień iáłny zwáli/ Y łtąd też to przezwiłko temu niebu dáli. *RejWiz* 154, 148 [2 r.]; *Leop Num* 32/38, *Deut* 25/10; Grekowie zálię z ktoremi fię y Łáćinnicy zgadzáią rozdzieláią ie [księgi] ná dwoię/ ábowiem fię im zdály dłuźsze niżli ine kłięgi Bibliey/ y dáli im przezwiłko Párálipomenon/ to iest rzeczy pozostáłe *BibRadz* I 218v; *SienLek* 130v; *ModrzBaz* 120, 133v; [Bóg] wyłzedwłzy z Ráiu oddał im [Adamowi i Ewie] ie [zwierzęta] ku połłudze/ y niewoley: dáiac táki rozum y mądrość Iádámowi/ iłz wiedział náture włzytkich/ y dał im przezwiłká wedle przyrodzenia kázdego. *SkarŻyw* 260; Sigifmundus Herberłstein wyłłzey w opifánium Miáłtá Mołkwy ták mowi: A iźby Miáłto Mołkwá inłzym kráinom przezwiłko od łiebie dáć miáłá/ to nie pewna/ ále prawdzie rzecz podobna/ iłz od rzeki Miáłto imię wzięło. *StrykKron* 91; *KochProp* 12; *WujNT* 845.

»krzcić przezwiszkiem« (1): *Górndworz* D cf Z użyciem wyrazów o sensie przeciwstawnym.

»mie(wa)ć przezwisko« [*w tym: od kogo, od czego (7), wedle czego (1)*] = *nazywać się; nomen habere, nomen indictum est Modrz [szyk zmienny] (14)*: A PLinus powiada: iż marmorowy rodzaie y barwy: barzo trudno wyliczyć albo wypowiedzieć gdy gich ielth barzo wiele: á mają rozmagite przezwiska: od krolestw, albo od ziem w ktorich bywaią najdowny *FalZioł* IV 56b; *BielKron* 461; libanem Kádzidło zwał/ tych Kfyąg Wydawca: á przeto miełca ktoré poprawy pilnéy niepotrzebowály/ ielzcie niegdzie to przezwisko máią *SienLek* Yyy; Inzy *Quadranguli*, okróm tych którem tu wyliczył/ máią przezwisko po Grécku *TRAPEZIA*. *GrzepGeom* D2v; *RejPos* 99; *ModrzBaz* 3, 31v; Koronká zalię tey Panny/ przezwisko fwoie zdawná ma/ od korony/ drogimi kámieńmi ofádzoney *LatHar* 509; *WujNT* 444 [2 r.], 845 [2 r.].

»[jakim] przezwiskiem (na-, prze)zwać (a. nazywać, a. przezywać) (się), mianować, (na-, prze-, we)zwan(y), mianowany; przezwisko mianuje« = *vocatus PolAnt; nomine dignitus est Modrz [szyk zmienny] (27:3:12:2;1)*: *RejPs* 162, 216; *MurzNT Luc* 19/29; Toć ią tylko fludzy kościoła Świętego krześciánłkiego/ od Pána Bogá poštánowieni/ y włafnymi przezwiski nazwáni *KrowObr* 5v, 3v, 7, 57v [2 r.], 110, 136, 249; *RejWiz* 61; *BibRadz* I 333c marg, 358d marg; Ludzie vczeni w gwiazdárłkich náukách/ ziemię dołthatecznie wypifali y rozmierzylí [...] ták pułte kráiny iáko y ofiádłe/ przez znáki Cirkulów/ Párállelow/ Klimatów/ Kolurow/ y przez inne rozmaitemi przezwiski miánowane *BielKron* 263, 8, 433v; *RejAp* 166, 198v; *GórnDworz* O3, Q2, R2v, Kk, Kk3; *RejPos* 29, 33v, 85v, 101, 343v; A przetoż iż thu rozmáite rzeczy ią y zámykáią iie/ rozmáitemi też przezwiski tę wieczera pifmo fwięte názywa. *RejPosWiecz*³ 96; *KuczKat* 130; *RejZwierc* 36, 82v, 130v, 207v, 267; *BielSpr* 11; *WujJud* 116; *ModrzBaz* 3; *StryjKron* 11; [obiecujemy] łtawy/ ieżiorá/ y wżyfłkié inné dobrá/ którémikolwiek imiony/ álbo przezwiski ofobliwie były názwáné [quibuscunque specialibus vocitentur nominibus seu vocabulis *JanStat* 85]/ ktoré teraz y do tego czáfu do Wielkich Rządów Krákówłkich należały [chować] *SarnStat* 950, 279, 1038, 1058, 1187; [wolným czynieni thó miałto náłze Vlodzimierzłkie y wżithkích miełczan y Zidow [...] ninieýfzem przywilięem od wíłzelýkiego placzenia mith, Czel, grobelnego, mołthowego y ýakim kolwiek przezwýłkiem nazwaných *MetrKor* 1582 129/129].

»przezwać od przezwiska [czego]« (1): A z teyże przyczyny przezwáli Iehudzczycy one dni Purym od przezwiská lołu [*vocaverunt dies istos Purim, super nomen Pur*]. *BudBib Esth* 9/26.

»[jakiego] przezwiska użyć« (1): Dworzánin od co naylepfzych miłtrzew/ przyłtałóć tę/ (iż do tey rzeczy iuż te⁸⁰ przezwiská vżywę) wybor/ á co naychwálebnieýłze łtuki/ niechay krádnie. *GórnDworz* E6v.

Wyrażenia: »niegodzien [jakiego] przezwiska« = *indignus est [quali] appellatione Modrz (3)*: *GórnDworz* C7; [nauka o bierzowaniu] Sákrámentem Pokoiu y Miłóści ielłt názwaná: ábyłmy rozumielí/ iáko ią niegodni Chrześciánłkiego przezwiská či/ ktorzy nieprzyiáźni wiodą *KuczKat* 160; *ModrzBaz* 21v.

»własne przezwisko« (8): Czemu tych kijow łtrugáných/ kłocow rytych/ dełk máłowaných/ y flupow ćiofáných/ włafnymi przewiskámi nie zowiećie/ iako ie duch S. w píłmie Świętym zowie. *KrowObr* 110, 3v, 5v; Signare appellationes, Włafnym przezwyskiem náznáćić. *Mącz* 392a; *SienLek* 194; odfzczepieńłtwá [...] káźde zołobná łwemi włafnymi przezwýłki/ ktorých iie záprzeć niemogá/

lą názwane. (iako Luterani/ Kálwiniŝtowie/ Fláccyani/ Trydeyte. etc.) *WujJud* 116; *ModrzBaz* 3; *SkarKaz* Ooooo.

Szeregi: »imię albo (a, i) przezwisko« = *nomen seu vocabulum JanStat* (4): MVÍzęć ŝam [...] iákoby práwie pierwfzy z Polakow/ podác w poŝpółŝtwo/ ták rzecz w lékárŝtwiech potrzebna/ dáiac náukę o wláfnych imionach/ álbo przezwiŝkach źiół rozmáitych. *SienLek* 194, a4v; A vważywŝy thu wŝyŝtŝki ine ŝtany/ y wŝyŝtŝki ine imioná y przezwiŝká opuŝciwŝy/ themu iedno ŝámemu zbáwicielowi ŝwoiemu winnichmy vpadác ná koláná ŝwoie/ gdyż on ieŝt Bog iedney władzey *RejPos* 34v; *SarnStat* 950.

»tytuł albo przezwisko« [*szyk* 12:1] (13): obatzmy iefli tho tznynie/ co Kryŝtus Syn Boży roŝkazał/ iefli pokorá Páná Kryŝtuŝá náŝláduiećie/ iefli ŝobie inŝzych Tythułow álbo przezwiŝk nie zmyŝláćie. *KrowObr* 6; Lekki ŝie Papieźowi to Tytuł zda/ álbo przezwiŝko Biŝkup/ przeto ŝobie inŝy Tytuł wymyŝlił *KrowObr* 7; [*papież gdyby nie kierował się pychą*] tedyby tego Tytułu álbo przezwiŝká Panu Kryŝthuŝowi nie wydzieral/ á ŝobie nie przywáŝtzał? *KrowObr* 13v, 5v, 6 [2 r.], 6v, 7 [3 r.], 13 (13).

Wyrażenie przyimkowe: »pod przezwiskiem [*jakim* (2), *czym* (1)]« (3): Tu pod tym przezwiŝkiem żydowŝkim [*tj. pod nazwą Żyd*] figuruie Pan ty ktorzy ŝie ŝtárożytnych ŝpraw á vŝtaw iego ŝwiętych y Prorockich y Apoŝtołŝkich dzierzeli/ á od nich nie odŝtępowáli. *RejAp* 22, 51v; álem do ludźi mowił. A pod tym przezwiŝkiem [*Qua appellatione*] nierozumialem obrzymow/ áni żadnych dźiwow ludźiam podobnych: ále źwierzętá [...] rozumem/ wládaíjące *ModrzBaz* 142v.

a. *Imię własne; o osobach: nazwisko, rzadziej imię; cognomen Mącz, Modrz, Calep, Cn; nomen PolAnt, Mącz, Modrz; appellatio Mącz, Modrz; agnomen Calep, Cn; vocabulum Vulg; cognomentum Cn* [*w tym: n-pers* (67), *n-pr* (28), *n-loc* (12), *n-ethn* (1), *inne* (50)] (158) : *RejWiz* 148 [2 r.], Dd2; SWięty Ian Ewángeliŝtá/ był od ŝtárych Grekow Ianem Theologiem przezwan/ [...] bo on o Pánie Bodze nawyŝŝŝley y nagłębiey piŝał/ niŝz ktory inŝy Ewángeliŝtá álbo Apoŝtoł: ŝtąd niektorzy niewiedząc y ktorym to przezwiŝko nie wiadome było oŝŝukáni ŝą. *Leop* VV v; *RejZwierz* 65v, 72v; Ale mam trochę przeciwo tobie/ iż niewieŝcie Iezábeli (*marg*) Tym przezwiŝkiem rozumie káźdego zwodźicielá y fáłŝywego Proroká. (–) [...] dopuŝzczáŝ wczýć y zwodźić ŝlugi moje *BibRadz Apoc* 2/20; *Mącz* 30d, 249c; Ariŝtoteles [...] Alexándrá wiodł ku ták ŝlawnemu kończu/ to ieŝt/ iżby ŝwiát wŝytek był iáko iedná Patria/ ludzie tákież iednego zboru/ iednego przezwiŝká/ iedney ŝpolney miłóŝci/ pod iednym pánem/ y w iednym práwie *GórnDworz* Kk5v; *RejPos* 297; *PaprPan* Kv, O4v; *StryjKron* 41; *Calep* 44b, 212a; *KlonFlis* F4, G; Są teź y drudzy ludźie/ ktorzy dla gnuŝnoŝci Więźniámi ŝię więc czyniá/ chroniác ŝię dźielnoŝci. [...] A on więźień doŝtawŝy liŝtow wymatánych [...] Przekrzi ŝię tym imieniem/ iákie w liŝcie ŝtoi: Poŝtáwę y przezwiŝko wnet ŝobie vŝtroi. *KlonWor* 53, 6.

przezwisko czego (4): *LubPs* ff2v *marg*; Przezwiŝko teź rzeki trzeciey ieŝt Hidekel/ tá płynie ná wŝchod ŝlónćá ku Aŝyryey. *BibRadz Gen* 2/14, *Gen* 2/13; *KlonWor* **2.

przezwisko czyje [*w tym: G pron i sb* (21), *pron poss* (7), *ai poss* (2)] (30): *ZapWar* 1532 nr 2414; Przechowane then Lucasz ŝirpowsky [...] myewal wtich tho domiech V Starkowyczkiego przy Kobilynyc [...] V Jacuba dzyerzanowŝkiego we wŝy za Kobilinem dwye myli ku kozmýnv alye przezwyŝka yey nyepamyentha. *LibMal* 1546/112, 1545/94v, 1548/146v, 1550/154v, 1554/183; *GroicPorz* p3v; Przywitawŝy/ pytał ŝie o przezwiŝku iego/ Bo s poŝtáwy zrozumiał iż ieŝt coŝ zacnego. *RejWiz* 20, 31v; *Leop Gen* 36/40; *RejZwierz* 82; Ten Cefarz Nero kochał ŝie w tym/ iż ty miałtá

iego imieniem zwano: Też y w Galileiey od fwego przezwifká Tyberią miał *BielKron* 287v, 287v; *KwiatKsiąż* A2; *Piso*, Przewysko yednego Rzymiániną. *Mącz* 301b, 160c, 456d, 473d; *RejPos* 15 marg, 272v, 300; *RejZwierc* [283]v; włafnego przezwifká ich [*tych, którzy złamali prawo*] żaden fie pewnie dowiedzieć niemoże/ chybáby iy kto przed tym z twarzy znáiąc wyiáwił. *ModrzBaz* 117v; *StryjKron* 205; *KlonŻal* D4v; *KochCz* A4v; *WujNT* 3; trzeba z łobą wziąć ná łtrawę [*tj. poświęcić dużo czasu*], kto by Chciał doysć przezwifká twego. *CiekPotr* 68; Iełt tu Siła bowiem Przegraczow, iełli oycowłkiego Nie powiełz mi przezwifká: nie mogęc tych ludzi Vkázać ktorych łzukałz. *CiekPotr* 70; *KlonFlis* F4v; [*UstKościel* 173; Tákże Káktor/ Polux/ [...] iedno że té gwiazdy náleźli/ tedy tákże przezwifkámi ich té gwiazdy przezywáli *JanWróz* 12].

Z nazwą w N [zawsze sb] (20): *RejPs* 162; *MurzNT Matth* 2/23; Gdy mu Pan z łálki łyná Sámfoná obiecał/ Tedy k niemu Anyoła s tą nowiną połłał/ A gdy go pilnie pytał/ co zá imię iego/ Powiedzyał mu/ iż dziwak przezwifko v niego. *RejWiz* 155, 39v; BOná była przezwifkiem/ łkutkiem iáko komu/ Wielkiej była zacności/ y z wielkiego domu. *RejZwierz* 49; Hálicz Pánłstwo niemále/ Zamek y miáłto tegoż przezwifka/ Mołkwie ná włchod łłóncá leży. *BielKron* 434, 273v; POłlan był Anyoł Gábryel od Bogá do miáłthá Gálileyłkiego/ kthoremu było przezwifko Názáreth *RejPos* 269v, 271; *RejZwierc* Aaa; *Phil F. Cf* »[kto] przezwiskiem«.

Z nazwą w G (2): wyłzedł Iełus i vczniowie iego do miáłteczek Cefarjiéi przezwifkiem Philippowyi/ i pytał wdrodze vczniów łwoich rzeknąc iem/ kim mię być ludzie powiedaią? *MurzNT Mar* 8/27; TEn łift Iudála Apołtoła przezwifkiem Tháddeułzá [...] nie iełt nic inłzego/ iedno łzerłzy wyłkad wtorego Rozdziału łiftu wtorego Piotrá S. *WujNT* 832.

W połączeniu z przymiotnikiem od nazwy (1): *KlonŻal* Dv cf »przewisko nosić«.

W połączeniu z etymologią nazwy [w tym: od czego (4), skąd (3), według czego (1)] (8): Potym náłtáli Rycerze Rhodeńcy/ Mnifzy od Rodeńłkiej Inłuly tym przezwifkiem wezwáni *KrowObr* 136; *BielKron* 427. *Cf Zwroty*.

Przysłowie: Bo częłto zá przezwifkiem idą obyczáie. *Prot* A2.

Fraza: »przewisko znaczy« (1): S tychże zacnych narodow/ łzli Dániłowicy/ Sámo przezwifko znaczy/ iż łą nie Anglicy. *RejZwierz* 81v.

Zwroty: »przewisko ([komu]) da(wa)ć (a. przyda(wa)ć)« = *cognominare* *Mącz*, *Calep*; *cognomine honestare* *Modrz* [*szyk zmienny*] (7): *BielŻyw* 168; *Cognomen addere alicui*, Prziđać komu przewysko. *Mącz* 249c, 249d; Y naydzyełz tám w tym gniaźdzye [*tj. w rodzie Sępow*] co potrzebá tobie/ Naydzyełz tám niź Lámpridus dáleko mędrłzego/ Tákże niź on Pándarus dwa kroć męźnieyłzego/ Bo nie dármó przezwifko tákowe im dano/ Męźne przodki tych Sępow iáko żywo znano. *PaprPan* E4, B; Zá dawnych czáłow ták wielkie baczenie miano ná ludzi męźne/ [...] iż zniewolnikow wolnemi/ á zchłopow łłáchćicámi ie czyniono/ y inłzemi dobrodźieyłtwy im nágradzano. á gđzie łłufzniey zapłáty niełstawáło/ tedy im wđzy ábo przezwifko iákie zacne/ ábo ozdoby iákie ołobliwe ku ich zacności przydawano. *ModrzBaz* 118v; *Calep* 212b.

»przewisko sobie dać« [*szyk zmienny*] (2): On nieborak *creditor* zdumiał fie począł powiedác/ iż iáko żyw tego bannita nie zna: [...] á pozywác nie wiedźiał kogo/ bo on co *decret* otrzywał/ dał łobie to przezwifko/ ktorego *in rerum natura* nie było *GórnRozm* F2v, F2v.

»przewiskiem [jakim] mianować, naz(y)wać, (a. przezywać), nazwany (a. [przezywany]), być mianowan; z przewiska nazwać; przewisko przezwane« [w tym: od czego (1), według czego (1)] [szyk zmienny] (5:4:1:1;2;1): *RejPs* 162, 216; *GroicPorz* nv; *KrowObr* 7; *RejZwierz* 72 [2 r.]; Auguftá álbo Augfpurg [...] Druzus Germánicus naprzod to miáfto miánował [!] fwym przewiskiem/ pothym ná wieczną pámięć wezwał Cefárskim imieniem Cefár Auguftá *BielKron* 287v; *RejPos* 300; Tákże Serbowie/ Karwaci/ Bielánie/ Pomorcycy y infze Sławienfkiego ięzyká narody Ruífkie/ roznyimi przewiskámi od roznych kráin y Xiążąt łá názwane *StryjKron* 115, 46, 205; *KochPhaen* 15; *KochCz* A4v; A gdy Wiłlá nurt opuściwfzy ftáry/ Drze łobie nowy/ gdy zbierze bez miáry/ Ten dawny ftrumień/ dawnym też przewiskiem/ Zową Wiśliífkiem. *KlonFlis* F2; [przetóz té gwiazdy/ przewiskiem ich od ludzi były przezywane *JanWróz* 12].

»mieć przewisko« [w tym: od czego (1), skąd (1)] = nazywać się [szyk zmienny] (4): Iberowie Aziaticcy/ ktorzy też w fwych kráinach máią dofyc wśzeláfkiego Kruífczu/ y tym fie wzyfscy báwią/ fład máią y przewiská włafne/ bo Iberi wykłádáiá [!] fie ná łácinífkie *Poffores*, po nálfzemu Kopacze álbo Hawerze *StryjKron* 16; *KochPhaen* 15; Wątpić w tym nie trzebá/ że iefli nas z ftáradawná Láchy nie zwano/ tedy my przedsię ná to mieyfce przewisko iáfkie infzé mieć muśieli *KochCz* B2v; Wnet zás Wilkófka kępá/ zá nią bliífko Druga co ma fwe od miáftá przewisko. Bo tu Czerwieńfko czerwieni fie dawne Kláftorem fławne. *KlonFlis* F4v.

»przewisko nosić« (1): Niech fię Sármatóm zacnym nád ciemieniem/ Nowym gwiazdeczká zápali promieniem. Niechay przewisko wieczne nośi cnego *KOCHANOVVSKIEGO*. *KlonŻal* D4v.

»odmienić (a. przemienić) sobie przewisko; odmieniać przewiskiem swoim« (2;1): *KwiatKsiąż* A2; Gdyż tho miáfto [*Bizancjum*] było poddáne Cefárzóm Rzymífkim/ á máło nie káfdy przezywał á odmieniał ie przewiskiem fwoim. *RejPos* 300; Bo wiele ich [pozwanych o krzywdy i szkody] iędzi odmieniwfzy łobie przewisko [mutatis nominibus] *ModrzBaz* 117v.

»[skąd] przewisko odnieść« (1): Około Láchów w ftárych híftoryách nic fię nie náyduie. [...] podobno zkąd inąd rychléy to przewisko odnieśli/ niżli od tego íftégo Lechá brátá Czechowégo. *KochCz* Bv.

»[skąd] przewisko wziąć« (1): Ale y Phrixus miał ócz łámentowáf/ Iż niemógł ífioftry niefczęfnéy rátowáf: Którá z nim ípółem báran złotorunny/ Po morzu nośił: lecz w tym niefortunny/ Iż z niego Helle ípadfzy vtónęłá/ Zkąd támtá morzá część przewisko wzięłá. *GórnTroas* 67.

Wyrażenia: »[kto] przewiskiem« [w tym: z nazwą w N (9), w D (1)] = *supervocatus PolAnt* (10): *BielŻyw* 117; Iefth wtey wzy Zyemyanyn przezfwyfkyem Rudfky, alye ymyenya yego nyewye *LibMal* 1546/111; Gdy tak niemógł być fswy rozpaczi zwiedzion ksiądz ieden/ przewiskiem [!] Bernardin Skardoneufz przyniofwfzy kfięgy Saklinaniá i wygánianiá Diabłów/ chciáł nadniem zaklinániá iako nad opętanem vzywać *MurzHist* P3, Iv; *BibRadz Matth* 10/3; Ziedni stroni bracia rodzony przeswiskiem pietowie A zdrugi stroni sliachetny hanus pięta brath ych przyrodny *ZapKościér* 1587/74, 1582/36v; Przez Sedycyá on zacny człek Rzymífki Numius był zábithy/ áby zá iego zámordowánim był przyftęp do doftoieńfwa człowiekowi nikczemnemu/ przewiskiem Sáturninowi. *Phil R*, M4; *WujNT* 40 marg.

»przezvisko imienia« (1): Ale żem teraz przypadł ná ty nowe rzeczy/ Ktorych nigdy moiá mył nie miálá ná pieczy. Profzę cie moiá páni wywiedzże mie s tego/ A day mi znać przezvisko imienia fwoiego. *RejWiz* 85.

»[od czego] rzeczony [jakim] przezviskiem« (1): Mołkwá/ nie od rodzaiu iest rzeczona thym przezviskiem/ ále od rzeki y Miałta/ ktore z dawná zowá Mołkwá. *BielKron* 427.

»własne, właściwe przezvisko« = *germanum nomen Modrz* [szyk 8:3] (10:1): nietylko lud fwoy/ ále y gwiazdy niebieskie chowa wliczbie fwoiey á każdá włáfnem przezviskiem miánuie. *RejPs* 216; *LubPs* ff2v; Sługá tedy z Vrzędu przydány [...] przywoła Mężoboyce głósem wielkim/ miánuiąc go włáfnym Imieniem y przezviskiem/ áby ftánał do Práwá przeciw temu. N. *GroicPorz* nv, n2; *PaprPan* B; *ModrzBaz* 117v; *StryjKron* 16; wielé [gwiazd] porządkiem swoim rozłádzonych/ Bieży tymiż drógámi lat niepowściágnionych: Których iescze dotychmiałt nikt nie rozráchował/ Ani wśzytkich przezviskiem włáściwym miánował *KochPhaen* 15; *KochCz* A4v; wśzędy w nowym testámenćie/ iest włáfné przezvisko onego iedynego Chrístufá ábo Meśfiálzá/ ktorego wśzyscy Zydowie czekáli. *WujNT* 3; *KmitaSpit* C6.

Szeregi: »(ani) imię, (a, i, a(l)bo, ani) przezvisko« (13): *ZapWar* 1532 nr 2414; *OpecŻyw* 45v; Rzymianie znamienitśze fynom fwym imiona y przezviska dawali, aby rodu ich początek fńadnie mógł rozęznan być *BielŻyw* 168; *LibMal* 1550/154v; [na pozwie ma być] Imię y przezvisko onego kogo pozywáią/ przeciw komu/ o co/ gdzie/ ná ktory dzień. *GroicPorz* p3v, nv, n2; A fynowie lepak Ruben zbudowáli Efeben/ Eleále/ Káryátháim/ Nábo/ y Baálmeen odmieniwfzy im imioná: Sábámá theż: dawłfy imioná á przezviská miáłtom/ ktore byli zbudowáli [*imponentes vocabula urbibus, quas extruxerant*]. *Leop Num* 32/38; Bo przemienić sobie imię álbo przezvisko/ gdy by to yedno krom zdrady wśzelakiey było/ každemu według praw wolno iest. *KwiatKsiąż* A2, A, A2; *StryjKron* 76; *KlonWor* 38; [A Xięża albo słudzy Kościelni/ na každem miefcu/ maią pilnie w Regeltr wpifować/ imiona y przezviska ofob/ ktore oddawáią/ ktorego dnia y ktorego roku kogo oddadzą *UstKościel* 173].

»ani miano ani przezvisko« (1): Theż zeznal yfz dwa Czamliethi zwoza Thurkovego wkłodawye wyawfchi Gośpodinyey v kthorey stali one yefth dall nyewye any myana any przezviska they tho nyewyafthi *LibMal* 1548/146.

»tytuł, (albo, i) przezvisko« [szyk 2:1] (3): Toć iest oná mátká [tj. *Babilon* = *Rzym*] wśzelkiey nietyżfności/ y gniewu Bożego/ ktora pánowanie swoie vmocniłá y opátrzelá ćieleśną mądrością [...] ogniem/ zbroią bogáctwy/ zamki/ miáłty/ porty/ walkámi/ nowymi przezviski álbo Tytułámi/ flugámi/ vbiory niezwyztaynymi [...] *KrowObr* 242; *RejZwierz* 79; Nie obrażay fię w.m. tym/ że przezvisko y tytuł xiążek zda fię nie powážny/ y worek łatány: bo kiedy mu fię lepiej przypátrzyfz/ dopiero w.m. poznáfz/ że iest co vważyc *KlonWor* **2.

Przen (1) :

Szereg: »imię a przezvisko«: Przetoż Pácianus ftárodawny Doktor w perfonie Kátholiká mowi: Imię mi iest Chrześcijánin/ á Kátholik przezvisko. Owo mię miánuie/ á to mię pokázuie. *WujNT* 444.

α. Przydomek (43) : A iżeście mię Kámferem przezwáli/ tho iest pokoy fthanowiący/ radem iście thego doczekał przezviská *BielKron* [3323]; *Mącz* 201b.

przewisko czyje [w tym: *G sb* (12), *ai* (8), *pron poss* (1)] (21): Caesar, Przewisko niektórych Rzymianów. Yako Iuliuśzã pirwego Cefãrzã od ktorego wñizicy yni tym ymieniem bywayã nazywãni. *Mqcz* 30b; Glaukopis [...] Przewisko boginiei Minerwy. *Mqcz* 146c; Serapis, Przewisko Ofiridis Bogã Aegipskiego. *Mqcz* 386b; Torquatus, Przewisko yednego Rzymiãninã Titus Manlius zwãnego. *Mqcz* 459b; Tricongius, Przewisko yednego Mediolãnczika Novellus zwãnego ktory zã ras k woley Tyberiuśowi Cefãrzowi tres congios wypiã. *Mqcz* 464c, 4b, 17a, 23d, 27b, 37b (21).

Z nazwã w G (1): [Manilius] porãziwñy nieprzyãciãlã/ á lãncuch zloty krwãwy znie⁸⁰ zdiãwñy/ zã rãzem iy y zprzewiñkiem *Torquata* nã fiã wñiãł [...] (*marg*) *Torquatus*/ rozumie fie lãncuzny (-) *ModrzBaz* 119.

Fraza: »przewisko bylo dane« (1): Skãd vkãzuie fie/ że zayrzał Pompeiuśowi tego przewiñkã/ ktore dla fpraw iego zacnych bylo mu od drugich dãne. *Phil* K4.

Zwrot: »przywãszczyã sobie przewisko« (1): Asserere sibi cognomen, Prziwãfzchiã fobie nieyãkie przewisko. *Mqcz* 387c.

Wyrazenie: »[kto] przewiskiem [z nazwã w N]« (16): Vñlyfãla to ona bogatã/ fwietkã/ a rozpuñnã panij/ Mariã ijmeniem/ przewiñkiem Magdalãna/ ijz tam pãn Iezus obiãduie *OpecZyw* 45v, 60; Bolefãw przewiñkiem czyfity [Boleslaus pudicus]/ kziãzã Krakowfkie j Sendomierzfkie [...] na pierwey do wãgier na zamek Xieniny nie daleko Sãnczã [...] wftãpiãł. *MiechGlab* 8; *RejZwierz* 1; [zoznãjã] Ifz vczywy Criñtk przefzwifzkyem Spyewak kupyel dom ot vczywego Stanka Kuliga *ZapKosciar* 1580/30v; Trzeci Swadek Grzegorz Borfki przefwifkã Mẽdroch lat mu bendãcz 40: [...] fzezfãni przet prawyem nãfzym *ZapKosciar* 1581/44v; Ia Malgorzata wãsorfka swãfzor przefwifzkã wokowa wylznawã tym nyneyfzym liftem moym [...] *ZapKosciar* 1582/66v, 1580/31 [2 r.], 36v, 1581/44v [2 r.], 47, 49v (11); po fmiãrãci Kãzimirzowej Syn Bolefãw wtory przewiñkiem fmiãły y hoyny/ nã Kroleñstwo Polfkie był wybrãny *StryjKron* 180; [Alexãnder/ przewiñkiem wielki/ [...] kazał ie [panny] w poczãciwoñci mieã y chowãc *WerRegula* 65].

Szereg: »tytuł i przewisko« (1): Coz tedy infzego te Herby fprawuia/ iedno iz nas obowięzuiã/ ábyfmy fãchetnoñci przodkow nãfzych nãfãdowãli/ bãwiãc fiã tãkimi cnotãmi/ iãkimi oni zacnych tytułow/ y sãwnych domowi fwemu przewiñk [insignes titulos claraque familiae cognomina] nãbyli? *ModrzBaz* 42.

2. *Określenie nie bẽdãce rzeczywistã nazwã danego desygnatu lub imieniem wãsnym danej osoby; epitet; nomen Modrz* (58) : Slyfz ty licemyerniku/ Ancykryfrow flugo/ nyeprzyãcyelu prawdy y krzyzã Kryfduśowego. (-) Kogo ten woãã tãk pyãknymi przewiñki? *KrowObr* A3, C3, 5v, 154v, 192; Miããc kogo prawdziwym á cnotliwym zowã/ Myfãze wiãc tez ty o tym y fercem y gãowã. Abyś tez tãkich przewiñk fktukiem poprãwował/ Bo iefli tylko flowy/ wñytkobys popfował. *RejWiz* 99; wiãrni á niewiãrni fã zãwzdy po fwiãtu rofprofzeni/ á chociay fpołu bywãia/ ále rozno fã y przewiñki/ y opãtrznociãmi Pãñfkiemi rozdzieleni. *RejAp* 92v, 15v, 17, 35, 162 [2 r.]; ktorym iefã zwierzona tã niewinna owczãrnia Pãñfka/ [...] izby fie oñtrzegãli onego mãrnegã przewiñkã/ gdzie tãkie Pan zowie pfy niewfãtydliwemi/ ktorzy tylko lezã obzãrfzy fie/ á nie przefãtrzegãia trzody fwoiey/ vdãwñy fie zã zãloñciwemi drogãmi dla lãkomfãwã fwego. *RejPos* 84v, 33v, 175v, 179, 300v, 346; co iefã lepñzego [...] czyli byã tym gãogiem drãpiezным albo tym drzewem nãczemnym [...] Albo tym

kozłem śmierdzącym/ albo tym wieprzem dzikim. Aczby iuż o przezwisko nic/ ale iákich żywotow ci pánowie wżycy używác muřzã/ to iuż oczy náłze częřto widaiã. *RejZwierc* 131v, 239; Przeto Brácie chcefzli vyřć ty przezwikã tego [*Zoilus*]/ Nie řzãcu y mie rãczyř łam nápiřz co lepřzego. *PaprPan* B2v; [Tegoř przezwikã [*nazywania Boga Ojcem*] używãło teř Piřmo S. *KuczbKat* 14].

przezwisko czego [= *jakã cechã okreřlajãce*] (2): *GórnDworz* L18; O nędzna á řzalona dzyewico/ [...] izãřzli lepiefy tobie to przezwisko nořć ná łobie thego marnego řzaleńřtwã twego/ á niřzli řie obãczyć á wciec řie do miłolierdzia Pãná řwoiego *RejPos* 342.

przezwisko czego [= *czym będqãce*] (1): Y vyrzãłem niewiãřtę řiedzãcã ná beřtiefy żołtey/ nápełniefney przezwik bluzniřřthwã *RejAp* 140.

przezwisko od kogo [= *kto nazywa*] (2): nędzni pãřterze/ ktorym wam thu Pan poruczyć raczył to niewinne řtãdco řwoief [...] řtrzećief řie onych řrogich dekrethow á onych mãřnych przezwik od niego/ gdzie was przez Prorokã zowie niememi přy *RejPos* 168v, 213.

przezwisko czyje [= *kogo dotyczy*] [*w tym: pron poss (6), G sb (4), ai (2)*] (12): *RejPs* 97v; Ian řwięty powiedã/ iż miał nápiřãne przezwisko řwoief ná řzãcie řwoiefy: Krol náđ krolmi á pan náđ Pãny. *RejAp* 164v, 15v, 101v, 161v [2 r.], Ee3v; O nędzniku nędzny byř řłyřzãł v řãlomonã ábo Ezãiãřã przezwikã řwoief/ iż cie Pan zowie řynem czãřownym/ řynem cudzołóžnym/ omyłnikiem á łgarzem *RejPos* [323]; (*marg*) Przezwikã dobre y á złey żony (-) Czytayře zãřief iãko piřmo řwięthe wřzedy á wřzedy názywa żonę pocźciwã á pobořnie wedle wole y Pãńkie y żywiãcã. A iãko teř zãřief nie pocźciwã/ plugãwã/ á řwowlonie żywiãcã. *RejZwierc* 33v, 130v [2 r.], Bbbv.

przezwisko czyje [= *kto nazywa*] (1): o mãřna iãřczorko/ izãřzby tobie nie lepiefy řłuchãć á odnořć ná łobie ty řwięte řłowã á obietnice Pãná řwoiego [...] niřzli mařz odnieřć ná łobiefy thy mãřne przezwikã iego/ y ty řrogief przekłęřtwã od niego. *RejPos* 175v.

W połączeniach szeregowych (2): *RejPos* 125; Inřze tãkie y owãkie przymowki/ řzãcunki/ wřzczyřki/ drapãnia/ przezwikã/ kãptury/ ktorych pełne iefř Wędźidło [...] puřzczã imo řief *CzechEp* 71.

W przeciwstawieniu: »osoba ... przezwisko« (1): Tu mařz roznicę miefdzy Eliařzem w ofobief/ ktoriy iefřczef ma przyřć przed dniem řãdny m: á miefdzy Eliařzem w przezwiku/ ktoriy iefř Ian Krzćiefiel: ktoriy iuř przyředł w Duchu y w mocy Eliařzowej. *WujNT* 72.

W charakterystycznych połączeniach: *przezwisko cudne, haniefne, marne (3), miłe, piękne (2), przystojne (2), řłuszne, sprořne (2), srogief, řpiefne, řwięte, wdzięczne (3), złe.*

Przysłowie: Piękne przezwisko/ Dobre chłopiřko. *RejZwierc* 238v.

Zwroty: »przezwisko dãć (*a. przydãć*)« (3): Powiedãřz/ iż łam Kryřtus będqãc opokã/ tho przezwisko dãł teř Piotrowi/ ná then tãřs kiefdy mowil: Tyř iefř Piotr albo Opotzyřty *KrowObr* 13v, 5v; bo ktho krolã dobre pochwalief chcef/ y dãć ofobief iego przyřřthoyne przezwisko/ niewiefm áby náđ to [*dobry sprawca tj. 'řzãdca'*] lepřze náleřć mogł. *GórnDworz* Ii6v.

»przewiskiem krzćief« (1): [*bluzniery*] řtolicę Apofřtolřkã/ y namiefřnikã Pãná Chryřřufowej zmyřlonymief powiefćiami do wřzefch łudźief hydżã [...] nierzãdne y one y mãřpie [...] przyrownywiãc go/ y inřzymief hãniebnymief przezwikãmi krzćãc *ReszList* 143.

»przewiskiem nazywać (*a. zwać, a. przezywać*), mianować (się)« (3:2): Gdyż też i Pan Chrystus nie cudnym przewiskiem nazywa takowe, ktorzy fugiunt lucem z z prawami swojemi. *Diar* 47; A thuby fie mógł rozmyślić/ w iákicy łálce taki iest v Páná thego/ kogo łobie on tak wdzyęcznemi przewiłki miánować á przezywać raczy. *RejPos* [323], 283v; (*nagl*) O fwiętey prawdzie y o nieprawdzie. (-) ZAcna iest prawdá przy poćciwey głowie/ Gdyż fie Pan z niebá tym przewiłkiem zowie. *RejZwierc* 215v.

»przewisko na sobie nosić« (2): *RejPos* 342; káżdemu ma być wolno o wyštěpki Rzeczpołpolitą obrażáiące práwem czynić/ [...] ále iż to przewiłko [*instigator = oskarżyciel publiczny*] ná łobie nošić iest rzecz ciężka [*nomen accusatoris sustinere grave sit*]/ á vrząd dáleko ciężey: przeto nie ták w nienawišci będą ci ná ktore to wšytká Rzeczpołpolita włóży. *ModrzBaz* 95.

»przewisko odniešć (*a. odnosić*) [= *otrzym(yw)ac*]« (2): *RejPos* 175v; Iż kto ty miłe á wdzięczne przewiłká [*np. pszeniczka, owieczka*] odnošić będzie/ iákich wdzięcznych czáłow y fpraw wšytkich tu zá żywotá łwego iestcže vžiwać będzie *RejZwierc* 131.

»przewisko [*komu*] przyczytywać« (1): [*młodzieńcy*] máyá yey [*cnoty*] ták wiele yáko ná wroblowey goleni myęá Kthore łnadź przewiłká [*chłopiátka złodzieje z początku*]/ włálfne im ye przyczytáją/ bo wtákycie dzis podeyrzenya chłopyęta przyšly/ że zá ledwe im kto dobre łowo rzeczé. *GliczKsiąż* H6v.

»tytułować przewiskiem [*sb N*]« (1): Ale chłopyęta co zá chwałę á łlawę dobrá odnošá od ludzi s tego łwego dworáckeygo łszkołowánýa/ ty boże wyedz. [...] Dla ich záchowánýa tytułuyá ye tem przewiłkyem/ chłopyátká złodzyeye s początku *GliczKsiąż* H6v.

»[*czemu*] przewisko znaleźć« = *nazwać* (1): A iestli miernošć (ná co mi káždy pozwołi) cnotá názwáć mušim/ ná cię łámégo łię pułczę/ ábyš pijánštwu łłufzné á przyštoyné przewiłko łamže znalazł. *KochPij* C3v.

Wyrażenia: »niegodny [*jakiego*] przewiska« (1): druga białagłowá będzie miáła niešpokoine oko/ obyczáie piełczzone/ á thwarz w ktorey iáko w źwierciedle widzieć będzie pułtotę wiele tákich ludzi naidzie/ ktorzy vpodobawšy ono łobie [...] názwówą tho wnet piéknófczią/ áno będzie przewštyd iákiš obárwiony/ nigdy niegodny tego łwiętego przewiłká piéknóšci. *GórnDworz* L18.

»włásne przewisko« (2): A ták wyšpiewáwaycie rozlicznie pocźciwołć imienia iego ktorego poyazd iest bárzo łnadny ná powietrzu á włálfne iest przewiłko iego [*Boga*] zbáwiciel záchowáwáiący káždé⁸⁰. *RejPs* 97v; Epitheton, Latine, Adpositum vel Adiectivum, Włálfny tytuł/ Włálfne przewisko komu ołobliwe. *Mqcz* 107a.

Szeregi: »przewisko i przekłęctwo« (1): *RejPos* 175v *cf* *przewisko czyje* [= *kto nazywa*]. [*Ponadto w połączeniu szeregowym 1 r.*]

»przewisko i przymowka« (1): A rozne tho było wyznánie ich od onych náuczonych w zakonie/ ktorzy go tylko zwáli mištrzem/ á nie przywłáfczáli mu Bolkicy możnošci iego: á też ledá iáko bywáli odpráwowáni v niego/ y náłłuchywáli fie też cudnych przewiłk y przymówek od niego. *RejPos* 213. [*Ponadto w połączeniu szeregowym 1 r.*]

W przen (1) :

Zwrot: »malować [jakim] przezwiskiem«: A což tu rzecze mędrak álbo on wymyflącz co go [Boga] máluie dziwnemi przezwiłki/ zowąc go niedołkonáým Bogiem/ iedno Bogiem z Bogá pochodzącym
RejZwierc 11v.

Synonimy: imię, miano, mianowanie, nazwisko.

Cf [**PRZEZWISZCZE**]